

Nevenka Alja Gerl
Slovenska filantropija

ZA MEDKULTURNI DIALOG

NEKAJ OSNOVNIH POJMOV

Osnovni pojmi so (razen tam, kjer je posebej označeno drugače) povzeti po Priročniku o področju azila in migracij, ki ga je izdala Slovenska filantropija 2008.

Izraz **migrant** opisuje nekoga, ki se prostovoljno odloči, da se preseli v drugo regijo ali državo, pogosto zato, da izboljša materialne ali socialne pogoje in izboljša obete zase in za svoje družine. Je oseba, ki spreminja stalno ali začasno prebivališče. Ljudje migrirajo tudi zaradi mnogih drugih razlogov: vojn, naravnih katastrof ali pa ker so preganjeni zaradi različnih osebnih okoliščin.

Posebno ranljiva skupina migrantov so **otroci brez spremstva** – otroci do 18. leta, ki so zunaj matične države in so brez spremstva staršev oziroma zakonsko ali po običaju določenega skrbnika. Otroci brez spremstva so lahko bodisi begunci, iskalci azila ali migranti.

Begunec je oseba, ki mu je bila v državi, v kateri je zaprosil za zaščito le-ta priznana. Po definiciji Ženevske konvencije je begunec oseba, ki je zapustila ozemlje svoje matične države zaradi utemeljenega strahu, da je zaradi svoje rase, vere, narodne pripadnosti, pripadnosti določeni družbeni skupini ali določenem političnem prepričanju v resni nevarnosti in je država pri tem ne more ali noče zavarovati.

Prosilec za azil je oseba, ki v določeni državi zaprosi za zaščito in čaka na odločitev odločevalnega organa. V času čakanja na odločitev ima posebne pravice in dolžnosti.

Azil je zaščita, ki jo da država na svojem ozemlju osebam iz druge države, ki bežijo pred preganjanjem ali hudo nevarnostjo. Oseba, ki dobi azil, je begunec. Azil vključuje več različnih prvin, med drugim nevrčanje, dovoljenje ostati na ozemlju države azila in standarde humanega ravnanja z ljudmi.

Tujec je oseba, ki ima dovoljenje za prebivanje v drugi državi in pravico za vključevanje v njeno kulturno, gospodarsko in družbeno življenje.

Pomoč pri integraciji tujcev: RS na podlagi zakona zagotavlja pogoje za vključitev tujcev, ki imajo v RS dovoljenje za prebivanje, v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje RS, zlasti:

- organizira tečaje slovenskega jezika za tujce;

- organizira tečaje in druge oblike za nadaljnje izobraževanje in poklicno izpopolnjevanje tujcev;
- zagotavlja informacije, ki so potrebne tujcem za njihovo vključevanje v slovensko družbo, zlasti glede njihovih pravic in dolžnosti, možnosti osebnega razvoja in razvoja v družbi;
- seznanja tujce s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo;
- organizira skupne prireditve s slovenskimi državljani za spodbujanje medsebojnega povezovanja in razumevanja.

Večkulturna družba predstavlja skupnost, v kateri živijo različne kulture, državljani, etnične in verske skupine, ki prebivajo na istem ozemlju, vendar niso nujno v stiku. Večina prebivalstva pasivno tolerira manjšine, a jih niti ne sprejema niti ne ceni. Celó v primerih, kjer naj bi zakonske pravice preprečevale tako prakso, se zakon ne uveljavlja enotno.

Medkulturna družba predstavlja skupnost, v kateri živijo različne kulture, etnične in verske skupine, ki vzpostavljajo odnose odprte interakcije, izmenjave in vsestranskega priznavanja, spoštujejo vrednote in življenjske sloge. V medkulturni družbi govorimo o aktivni strpnosti in ohranjanju enakopravnih odnosov, kjer je vsakdo pomemben, kjer ni večvrednih in manjvrednih, boljših in slabših ljudi.

Medkulturne kompetence vključujejo voljo, znanje in spretnosti, ki jih ima oseba pri opravljanju delovne funkcije med ljudmi, ki so odraščali, bili vzgajani, so se izobraževali v kulturi, drugačni od njene. Seznam medkulturnih kompetenc, ki naj bi jih imeli učitelji (Bender-Szymanski, D. 2002.):

- poznati značilnosti migracij kot družbenega pojava,
- poznati zgodovinski razvoj migracij v lastni državi in širše,
- učiti se odgovarjati na vprašanja, ki so pogojena s kulturno drugačnostjo, premagovati lastne predsodke do drugačnih,
- zaznati/prepoznati potrebe otrok priseljencev, ki so posledica življenja med dvema jezikoma in kulturama, hoteti in znati pomagati pri premostitvi te težave,
- prepoznati izzive dvojezičnosti, večjezičnosti in znati spodbudno delovati v stiku z nosilci le-teh,
- razvijati razumevanje in si pridobivati osnovno znanje jezikov svojih učencev (lažji, pristen prvi stik in motivacija učencev ter njihovih staršev za dolgoročno sodelovanje),
- spoznati osnovne prvine kulture vsaj nekaterih držav porekla svojih učencev, vsaj osnovno kulturno ozadje, v katerem je potekala primarna socializacija otrok in učencev priseljencev,
- spodbujati medkulturno komunikacijo pri pouku, zunaj pouka, v šoli, v okolju, pomagati učencem pri učenju v večnacionalnih skupinah,
- spodbujati razumevanje za kulturno drugačne vzorce obnašanja pri učencih, razvijati nediskriminacijski način delovanja med njimi,
- spodbujati strpno sožitje med različnimi otroki in mladostniki in jih pripravljati za življenje in sožitje v večnacionalni skupnosti.

Vključevanje priseljencev v družbo

Konzorcij: Osnovna šola Koper, Osnovna šola Antona Ukmarja Koper, Osnovna šola Milojke Štrukelj Nova Gorica, Osnovna šola Muta, Osnovna šola Livada, Osnovna šola Karla Destovnika-Kajuha Šoštanj, Osnovna šola Tabor I Maribor, Osnovna šola Leskovec pri Krškem, Osnovna šola Grm, Osnovna šola Trzin, Osnovna šola Martina Krpana Ljubljana, Osnovna šola Matije Čopa Kranj, Osnovna šola Srečka Kosovela Sežana, ISA institut

Vključevanje priseljencev lahko poteka na dva načina: eden je asimilacija, drugi pa integracija.

Asimilacija priseljencev pomeni prilagajanje priseljencev obstoječi večinski kulturi in njenim ključnim vrednotam. Manjšine se prilagodijo dominantni kulturi, breme vključevanja nosijo večinoma priseljenci sami. Ko so asimilirani, priseljenci pridobijo vse pravice in dolžnosti večinskega prebivalstva. Homogenost prebivalstva lahko pomaga pri izogibanju konfliktom.

Integracija priseljencev pomeni, da priseljenci lahko obdržijo lastno kulturno identiteto. Vsi prebivalci spoštujejo različnost priseljencev in jo razumejo kot element, ki bogati kulturo. Priseljenci dobijo socialne in politične pravice takoj, ko je mogoče. Izdelana so jasna pravila za reševanje konfliktov in sobivanje različnih etničnih skupin.

(Blazinšek, A., Kronegger, S. 2008.)

Medkulturni dialog je odprta in spoštljiva komunikacija med ljudmi iz različnih družbenih okolij. Gre za izmenjavo mnenj med posamezniki ali skupinami različnih narodnosti, kultur, veroizpovedi, jezikov, generacij, socialnih okolij, ki vodi v globlje razumevanje svetovnega nazora drug drugega. (<http://www.begunec.si/medkulturni-dialog>).

Temelj medkulturnega dialoga je **Splošna deklaracija človekovih pravic**, ki v prvem členu pravi:

»Vsi ljudje se rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice. Obdarjeni so z razumom in vestjo in bi morali ravnati drug z drugim kakor bratje.«

ZAKAJ MEDKULTURNI DIALOG?

Naše **kulturno okolje se hitro spreminja** in v njem je **vedno več različnosti**. Vedno več posameznikov živi v večkulturnem okolju, zato se morajo naučiti v njem delovati. Povečevanje kulturne različnosti prinaša s sabo nove socialne in kulturne izzive, pogosto sproža strah in zavračanje. Stereotipi, rasizem, ksenofobija, netolerantnost, diskriminacija in nasilje lahko ogrozijo mir v lokalnih in nacionalnih skupnostih.

Svet Evrope opredeljuje medkulturni dialog tako: »Splošni namen medkulturnega dialoga je učenje za mirno in konstruktivno skupno življenje v večkulturnem svetu in razvijanje občutka skupnosti in pripadanja. Medkulturni dialog je lahko tudi orodje za preprečevanje in reševanje konfliktov skozi spodbujanje spoštovanja človekovih pravic, demokracije in vladavine zakona.«

(http://www.svetevrope.si/sl/dokumenti_in_publicacije/dokumenti_v_slovenscini)

Medkulturni dialog se ne konča pri »sprejemanju«, niti pri posebni obravnavi »drugačnih« družbenih skupin. Zares se začne vzpostavljati šele, ko se ukrepi, namenjeni spodbujanju enakosti posebnih ciljnih skupin, kar najbolj vključujejo na splošna področja – ko gre za **integracijo**.

Nekatere raziskave so pokazale, da v slovenski družbi tudi med javnimi uslužbenci še vedno primanjkuje poznavanja drugih kultur, empatije, tolerance do različnosti, spoštovanja drugih mnenj ... torej medkulturnih kompetenc. Le-te so nujno potrebne za uspešen medkulturni dialog. Javni uslužbenci so pogosto tisti, s katerimi migranti vzpostavijo prvi stik (npr. pri

urejanju dokumentacije, iskanju informacij, vključevanju v izobraževalne procese ...). Medkulturne kompetence javnih uslužbencev so ključnega pomena za ustrezno integracijo migrantov.

PODPORA MLADIM PRISELJENCEM

Slovenska filantropija že več let deluje na področju migracij. Sprva je bila pozornost namenjena predvsem delu z begunci in prosilci za azil, v zadnjih letih pa se zaradi povečanega trenda ekonomskih migracij programi usmerjajo k migrantom oz. priseljencem na splošno. Posebej pomembno je nudenje podpore in pomoči mladim priseljencem.

V Sloveniji še ni ustreznih programov za priseljence – otroke in mladostnike, ki ne bi skrbeli zgolj za njihove osnovne fizične potrebe (nastanitev, hrano, obleko in osnovno zdravstveno varstvo). Celostna obravnava teh otrok je nujna, saj se njihove osnovne človeške potrebe (varnost, ljubezen, bližina, pripadnost ...) ne razlikujejo od potreb otrok večinskega prebivalstva.

Na Slovenski filantropiji smo zato začeli razvijati programe, s katerimi si prizadevamo izboljšati pogoje za mladoletne priseljence v Sloveniji, vplivati na izboljšanje obravnave otrok brez spremstva, spodbujati aktivno vključevanje mladoletnih migrantov v programe pomoči, spodbujati samoiniciativnost mladih migrantov, ozaveščati in senzibilizirati strokovne in druge javnosti o pomembnosti posebne obravnave mladih priseljencev ter potrebni pomoči pri njihovem vključevanju v šolsko in lokalno okolje. Poleg tega s pomočjo prostovoljcev ponujamo učno pomoč mladim priseljencem, ki se vključujejo v šolanje na različnih ravneh izobraževanja.

PODPORA SLOVENSKE FILANTROPIJE ZA ŠOLE PRI INTEGRACIJI OTROK IN MLADOSTNIKOV – PRISELJENCEV

1. Svetovanje strokovnim delavcem – telefonsko in po elektronski pošti.
2. Povezovanje šol z nevladnimi organizacijami, ki se ukvarjajo s podporo priseljencem iz različnih kultur oz. držav.
3. Usposabljanja strokovnih delavcev – učiteljev, vzgojiteljev, svetovalnih delavcev: na voljo je 8-urno usposabljanje na področju integracije priseljencev, ki ga sodelavci Slovenske filantropije lahko izvedejo za kolektive ali v regijah, ker se pokaže potreba.
4. Pomoč pri vzpostavljanju prostovoljstva upokojenih učiteljev kot dopolnilne jezikovne in učne podpore učencu – priseljencu.
5. Izvajanje delavnic na področju krepitve medkulturnega dialoga za razrede – kot preventivna delavnica ali kot odziv na prihod učenca-priseljenca v šolo oz. razred.
6. Lutkovna predstava Polžek Samo - za otroke prve triade: namen predstave je na zabaven in zanimiv način otrokom predstaviti tematiko begunstva. Lutkovna predstava skuša pri otrocih razvijati sočutje, sprejemanje drugačnosti in opozoriti na pomembnost idej o pomoči, strpnosti, prostovoljstvu in enakosti. Traja 25 minut in je primerna za gostovanja v prostorih vrtcev in šol. Predstavo odigramo v prostorih, ki

jih priskrbite vi, potrebujemo pa dostop do elektrike in eno šolsko mizo. V prostoru, kjer izvajamo predstavo, ne sme (preveč) odmevati, otrokom pa mora biti udobno, sicer predstavi težje sledijo.

7. Obisk predstav Festivala migrantskega filma – vsako leto v juniju.

Pri snovanju programov za delo z mladimi priseljenci izhaja Slovenska filantropija iz:

- Bele knjige o medkulturnem dialogu (Svet Evrope, 2008),
- podatkov Statističnega urada Slovenije na temo Medkulturni dialog v Sloveniji (2009),
- rezultatov multilateralnega projekta Grundtvig "Step In Z aktivnim državljanstvom gradimo vključujoče družbe",
- izkušenj iz projekta "ERLAIM – European Regional and Local Authorities for the Integration of Migrants" 2007 - 2008,
- programa platforme za medkulturno Evropo (Platform for intercultural Europe, www.intercultural-europe.org),
- priročnika Evropske komisije o integraciji za oblikovalce politik in strokovne delavce,
- izkušenj v projektu Izberem nenasilje in sem svoboden, sofinanciranem s sredstvi MIZŠ in ESS v letih 2011 – 2012, v katerem je Slovenska filantropija kot projektna partnerska organizacija na 5-dnevnih usposabljanjih z znanji in veščinami opremila 643 zaposlenih v vzgoji in izobraževanju,
- dvajsetletnih izkušenj strokovnih sodelavcev pri delu na področju integracije migrantov.

Viri informacij za podrobnejše spoznavanje področja:

- Bender-Szymanski, D. 2002. Kulturkonflikte in der Schule. V Beate Tröger und Hermann Zayer (Hrsg.): Erinnerungen – Perspektiven. 50 Jahre Deutsches Institut für Internationale Pädagogische Forschung, Eckensberger, Lutz H. Frankfurt a. M.
- Blazinšek, A., Kronegger, S. 2008. Govoriš medkulturno? T-kit za medkulturni dialog. CNVOS. Ljubljana.
- Brander, P. et al. 1998. Vzgojno-izobraževalni priročnik. Ljubljana. IDCSE pri NUK, Skupnost dijaških domov Slovenije, Urad za mladino RS.
- Medkulturni dialog. <http://www.begunec.si/medkulturni-dialog> (25. 2. 2014)
- Medkulturni dialog. http://www.svetevrope.si/sl/dokumenti_in_publicacije (25. 2. 2014)
- Splošna deklaracija človekovih pravic. www.varuh-rs.si (25. 2. 2014).
- Zlatar, F. et al. 2008. Priročnik o področju azila in migracij. Ljubljana. Slovenska filantropija.

Kontakt:

Slovenska filantropija, Združenje za promocijo prostovoljstva

Poljanska cesta 12

1000 Ljubljana

www.filantropija.org

www.prostovoljstvo.org

tel. 01 430 12 88

info@filantropija.org

